

Arvustus. "Õhtused majad": traagiline armastuslugu väga õrnas melanhoolias

Uus lavastus

"Õhtused majad"

Koreograaf-lavastaja: Tiit Härm

Lavakujundus, kostüümid: Maarja Meeru (Vanemuine)

Valguskujundus: Margus Vaigur (Endla)

Videokunstik: Taavi Varm

Osades: Jevgeni Grib, Ketlin Oja, Anna Roberta, Andrea Fabbri, Lauren

Janeaway jpt

Esietendus 18. märtsil [Rahvusooperis Estonia](#)

Selles arvustuses keskendun balletti asemel pigem lavateose algmaterjalile.

Viimase kolmveerandi aasta jooksul on silma hakanud üks huvitav trend. Nimelt on hakatud Eesti [teatrimaastikul](#) aina enam lavastama baltisaksa kirjandusklassikat. Karl Laumets tõi 2021. aasta augustis välja Siegfried Von Vegesacki mahuka "Balti tragöödia", milles kasutatakse kuuldavasti väga efektselt ära romaani klaasist seinä motiivi, nüüd on Tiit Härm võtnud [Rahvusooperis Estonia](#) lavastada Eduard Von Keyserlingi "Õhtused majad", mis on lisaks "Lainetele" üks ainukesi tolle autori eesti keelde tõlgitud teoseid.

"Õhtuste majade" näol on tegu melanhoolse jutustusega, mis kõneleb noortest baltisakslastest ning Fastrade ja noore paruni Dietzi õnnetust armastusloost, mille lõpuks mees enesetapu sooritab. Keyserling on oma teoses väga kriitiline 19. sajandi noorte baltisakslaste vastu, kes tahaksid mõisa ahistavatest müüridest välja saada, kuid kes ei saa häärberist väljapoole jääva eluga hakkama. Noored takerduvad inimsuhete keerulisse rägastikku, langevad depressiooni ning ägavad pidevalt elu raskuse üle, suutmata igapäevaolukordi kaine mõistusega lahendada.

Tiit Härmi ballett pakub Keyserlingi jutustuselt saadud sarnast esteetilist elamust. Härm on oma lavateoses pannud rõhku Dietzi ja Fastrade traagilisele armastusloole, milles käivituva tunnete keeristormiga jõutakse teise vaatusel lõpuks pinget haripunkti. Tiit Härmi lavastuses on tants justkui elusorganism, mis järk-järgult intensiivistub, ja traagilisest armastusloost tekkinud pinget hoitakse

tänu Gustav Mahleri ülevoolavale muusikale lavastuse lõpuni.

Publik on "Õhtuseid maju" vaadates laval toimuvale nii keskendunud, et vaatajal ununeb orkestri mitte-olemasolu. Mahleri meloodiad kõlavad väga kvaliteetsest helisüsteemist, mis terve saali helisema panevad. Orkester oleks teatrielamust kindlasti täiustanud, kuid mis teha, kui Gustav Mahlerit saab esitada üle 80 muusikuga, aga Rahvusooperi lavaauku nii palju ei mahu. Ega kõlaritest kõlav muusika Keyserlingi teose sisu mahenda.

Mahleri raskemeelne, melanhoolsete varjundite muusika võimendab laval toimuvat täpselt parajalt ja vahel jääb tõesti selline tunne, nagu Mahler oleks just sellele lavastusele helikujunduse loonud, mis oli kuuldavasti ka lavastaja eesmärk. Tiit Härmi koreograafia on lummas ja täidab lava. Klassikaline ballett sobibki väga hästi baltisakslaste imidžiga kokku, mõjudes kontekstikohaselt ja ajastutruult.

Ajastutruudust rõhutavad ka Maarja Meeru imekaunid kostüümid, millest Dietz (Jevgeni Grib) on enda vesti ja mantliga eristuv ning silmapaistev. Meeru lavakujundus on suursugune ning Tiit Härmi koreograafia rõhutab stsenograafia esteetilisust erinevate koreograafiliste nüanssidega, näiteks tantsustseenidesse õhulisuse ja kerguse sisse pikkimisega.

Taavi Varmi videokujundus juhatab avamänguga lavastuse efektselt sisse. Vaatajaid juhatakse aeglaselt ning konkreetselt vanaaegsesse mõisa, mis sümboliseerib baltisakslaste jaoks turvatunnet: mõisa kui turvalise kohapaiga mõiste tuleb selgelt välja Vegesacki "Balti tragöödias", kus peategelane kirjeldab enda kodukanti.

Margus Vaiguri valguskujundus suhestub laval toimuvaga, muutes vastavalt stseenile värvide soojust ja saates lavalist tegevust igal võimalikul viisil. Kord on valgus õrnalt melanhoolne, siis jõuline, seejärel sünge. Viimast eriti teises vaatuses, mil armastusloo sündmused traagilise varjundi võtavad. Esimene vaatus on pigem armastusloo sissejuhatus, ent sedagi oli nauditav vaadata. Fastrade tuleb pärast äraolekut oma kodumõisa tagasi, toimuvad ühised õhtusöögid, mille käigus keerlevad kleidid ning mehed esinevad edevalt, ning vaatus lõpeb väga kauni Fastradeii ning Dietzi tantsuga kuuvalgel lumesajus.

Jevgeni Gribi kehastatud parun Dietz on lavale saabumisest alates

ennast kehastada püüdev aadlik. Gribi hüpped on kõrged, meeleheitlikult püüdlid ning tema kehakeelest väljendub ahastus maailma vastu. Jevgeni Gribi Dietz on väga sarnane Keyserlingi jutustusest pärit paruniga, kes otsib rahuldust armastusest ja hasartmängudest, ent hingerahu siiski ei leia. Grib mängib eriti meeldivalt välja oma tegelase nüansid lembestseenis Anna Roberta hapra kehekeelega aadlidaamiga, kus Dietz naise jäsme suudlustega üle külvab. Suudlus on noorele parunile selge sümbol armastusest, mille poole mees ümbruskonna heaolu eirates püüdleb.

Ketlin Oja poolt tantsitud Fastrade on unistav, eemaloleva pilgu ning armsa natuuriga näitsik, kelle Oja graatsiliselt publiku ette manab. Ka Ketlin Oja Fastrade'ile lisatud peen tegelasnüanss, mis väljendub pulmaloori pähe proovimise ning selle kurva näoga äravõtmisstseenis, oli autoritruu, mõjus melanhoolselt ja oli huvitav jälgida.

Andrea Fabbri Dunchauseni pingelisemaks stseeniks jääb hetk, mil ta oma naist Dietziga diivanilt amelemas leiab. Fabbri rõhutab enda ahastust miimika ja kehakeelega parajalt ega muutu üledramatiseerivaks. Lauren Janeaway mustlanna, kes astub lavale alles teises vaatuses, toob lavastusse mõnusat bravuuri ning särtsu. Janeaway esitus on väga enesekindel ning saalist polnud üldse aru saada, et tegu on baleriini debüüdiga.

Tiit Härmi lavastuses on tegelaste melanhooliat siiski väga õrnalt tunda. Karakterite melanhoolsus on pigem nüanssidesse ära peidetud kui selgelt nähtaval. Eduard Von Keyserlingi jutustuses on palju ühiskonnakriitikat, spliin on lugu, tegelasi valdav ja peenemalt esitatud kui balletis. Oleksin soovinud lavalt näha Keyserlingi täielikku mõistmist, aga lõppude lõpuks jäi tunne nagu osa "Õhtustest majadest" oli lavalooost segastel põhjustel välja jäänud.

Tervet Eduard Von Keyserlingi jutustust ei saagi lavale tuua (loodus, olukirjeldused tuleb lavateosest looglistel põhjustel kõrvale jätta), kuid põhjendust, miks oli Keyserlingi loomest välja nopitud ainult traagilise armastusloo pool, ei leidnud. Lavaloo kavalehte lugedes tundub, et nii Tiit Härm kui ka Paul-Eerik Rummo, kes oli "Õhtused majad" kirjanduslik konsultant, oskavad väga hästi Keyserlingi mõttemaailma sõnadesse panna, kuid balletist endast Eduard Von Keyserlingi loo meeldivad ja ebameeldivad pisiasjad paraku välja ei

tule.

Tiit Häarmi "Õhtused majad" on väga nauditav ballett, mida võib iga kirjandushuviline, ballettist lugupidav ja esteetiliselt elamust sooviv teatrikülastaja vaatama minna, kuid depressiivse jutustuse asemel pakub Rahvusooper Estonia siiski traagilist armastuslugu väga õrnas melanhoolias, mis mõne teatrivaataja jaoks võib muidugi ka positiivne olla...

Toimetaja:

Kaspar Viilup

